

Charles Landry gelooft in Urban Healing

De Engelse schrijver, adviseur en grondlegger van de term creatieve stad, Charles Landry, was vorige week in Tilburg. Socialeinnovatie.nu had een ontmoeting met de man die steeds meer tot de conclusie komt dat steden zich ontwikkelen als in een jamsessie, niet als in een gedirigeerd symfonieorkest. Stedelijke innovatie is een kunst en geen kunde, aldus Landry.

Hij neemt altijd rustig de tijd en komt een stad waar hij als spreker ingehuurd is maanden van tevoren al bezoeken om er rond te lopen, mensen te spreken en vooral veel foto's te maken. Landry is een beelddenker en hecht niet zozeer aan lange adviesrapporten – 'die verdwijnen toch maar in de la en inspireren niemand. Het gaat erom dat je dingen anders gaat zien.' Charles Landry, auteur van bestsellers *The Creative City*, *The Art of Citymaking* en *The Intercultural City* was in Tilburg en liep met burgemeester Ruud Vreeman door de stad om de plekken te bekijken waar vernieuwing plaatsvindt. Tilburg viert dit jaar zijn 200-jarig bestaan en aan Landry het verzoek om het congres in september te openen.

Het gesprek gaat over *Comeback Cities*, steden die ooit – vaak al in de negentiende eeuw – hun industriële hoogtijdagen beleefden. Daarna, in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw, volgde de onherroepelijke teloorgang. En veel van deze steden hebben inmiddels hun comeback gemaakt in de creatieve economie – met wisselend succes. Steden die het minder goed deden, verloren hoog opgeleid talent en staan er in economisch zware tijden slechter voor.

Geheugenverlies

Aan Landry de vraag vergelijkingen te trekken. "Ik vind het belangrijk om foto's van stedelijke transformaties te laten zien. Hoe was het vroeger en hoe is het nu? Stadsarchieven hebben vaak een rijkdom aan beelden van een industrieel verleden. Vergelijk dat eens met hoe het er nu uit ziet. Dan zie je dat de comeback van steden heel wisselend is geweest." Landry vindt de vergelijking tussen Tilburg en Manchester, beide voormalige textielsteden met een sterke creatieve industrie, een lastige. "Manchester is niet exemplarisch voor de comeback cities in Engeland. Ze zijn de gunstige uitzondering. Over het algemeen zijn de meeste Britse steden onder Thatcher min of meer onthoofd van hun industrieel DNA. In de jaren tachtig werd het meeste industriële erfgoed gewoon gesloopt."

Volgens Landry leidde die aanpak tot stedelijk geheugenverlies. "Een stad raakt zijn geheugen kwijt als je de fysieke herinneringen die gebouwen zijn vernielt. Sterker nog, je vlakt meer uit dan dat. Mensen verliezen belangrijke identificatiepunten in hun omgeving. De verschrikkelijke gebouwen die er meestal voor in de plaats gekomen zijn, hebben geen enkele verbinding meer met het verleden. Begrijp me goed, dit is geen nostalgie, het gaat om identiteit." De gevolgen zijn vaak desastreus geweest. Werden de gezichtsloze kantoorkolossen die ervoor in de plaats kwamen aanvankelijk nog wel bevolkt, uiteindelijk trok het talent weg uit de stad bij gebrek aan binding. Richard Florida's *The Rise of the Creative Class* vindt zijn oorsprong in een onderzoek dat Florida moest doen naar de brain drain in zijn thuisstad Pittsburgh. Charles Landry: "Wat je ook doet, wis nooit het geheugen van je stad."

Urban healing

Behoud van industrieel erfgoed is al langere tijd een beproefd recept in steden, zeker om creatief talent vast te houden. Maar, de aanbevelingen van Landry gaan verder dan het voeden van de hype van de creatieve stad. In principe, zo stelt de Britse stedenonderzoeker, is behoud van het bestaande meestal te verkiezen – of een bebouwde omgeving nu industrieel is of niet. Het zou net zo goed gelden voor het in tact laten van de wederopbouw tuinsteden. Belangrijk, aldus Landry, is de relatie die de bebouwde omgeving heeft met het collectieve geheugen van de mensen.

Landry: “Er is een verschil tussen steden die een project doen en steden die er een strategie op na houden. De eerste groep zegt: kom, laten we een gebouw gaan bouwen dat indruk maakt. Maar, dat is geen innovatie. Iets dient ingebed te zijn in een overall strategie van wie de stad is. In Engeland was dat eigenlijk wel slecht geregeld. Er waren uiteindelijk toch teveel ‘let’s do a project’-steden en Manchester is eerder uitzondering dan regel.”

Landry spreekt over urban healing en daarmee bedoelt hij een aanpak met een allesoverstijgende strategie met als doel de stad heel te maken. “Het zijn strak geregisseerde exercities – een stad is geen symfonieorkest, maar eerder een jamsessie van jazzmusici met een leidend thema en de vrijheid van improvisatie. En iedereen krijgt zijn eigen solo. Ik vind nog steeds de ontwikkeling van IBA Emscher Park in het Ruhrgebied hét voorbeeld van een uitstekende, strategische benadering. De aanleiding was de aanpak van de vervuiling van de rivier de Emscher. Het probleem van verval werd als kans aangegrepen. Men is toen technologieën gaan ontwikkelen om de rivier te zuiveren. Nu is het gebied, en dan met name Dortmund, een gerespecteerd centrum met kennis van duurzame energie. Ik geloof in dit soort vormen van urban healing, omdat ze zich niet op delen focussen, maar op het geheel en uitgaan van een concept.”

Anders

Nu de oplopende werkloosheid zich ook in de steden zal gaan manifesteren, wordt duidelijk welke steden een samenhangende strategie hebben ontwikkeld die de kracht heeft om de crisis te doorstaan. Iconische gebouwen zijn prima, mits ze ingebed zijn in een groter verhaal. Landry: “Bilbao is meer dan het Guggenheim. De stad heeft een heel duidelijke visie op hoe zij verder wil. En inzetten op de creatieve industrie – die het nu ook niet makkelijk zal hebben – is prima mits zij verbindingen maakt met andere sectoren, van het midden- en kleinbedrijf tot de zorgsector of het onderwijs.”

Wat Landry betreft is een creatieve stad altijd meer geweest dan een creatieven-stad. Charles Landry: “Het gaat om anders denken en kijken. Als je anders denkt, doe je dingen anders en zul je ook andere dingen gaan doen. Het hele eiereten van stedelijke innovatie zit besloten in die andere blik. In samenspel, diversiteit van mensen en bebouwing en een balans tussen orde en chaos – dat was waar echte creatieve steden zich bewegen.”